

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Затверджую:

Ректор ЦНТУ

Володимир КРОПІВНИЙ

«26» Березня 2025 року

ПРОГРАМА
ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
В 9 «Історія та археологія»
Освітньо-наукова програма «Історія та археологія»
для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
галузі знань В «Культура, мистецтво та гуманітарні науки»

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Вступний додатковий іспит зі спеціальності В 09 Історія та археологія для третього освітньо-наукового рівня вищої освіти «Доктор філософії» спрямований на виявлення рівня володіння претендентами на вступ категоріально-понятійним апаратом з фаху, знання основних теорій, концепцій та історико-методологічних аспектів аналізу історичного розвитку України, подій та явищ суспільно-політичного життя минулого, об'єктивних законів та закономірностей історичних процесів, уміння використовувати набуті компетентності для аналізу історичних джерел з історії України, їх критики та оцінки значущості.

До складання вступного додаткового іспиту з фаху за третім освітньо-науковим рівнем вищої освіти «Доктор філософії» допускаються особи, які мають ступінь магістра (або освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста) та здібності до оволодіння компетентностями, що відповідають дев'ятому рівню кваліфікацій Національної рамки кваліфікацій, прийнятої Постановою Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1341 (в редакції Кабінету Міністрів України від 12 червня 2019 р. № 509).

Програма вступного додаткового іспиту охоплює питання, що в сукупності характеризують вимоги до компетентностей особи, яка бажає навчатися за програмою третього освітньо-наукового рівня вищої освіти «Доктор філософії».

2. СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТА ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ

Екзаменаційний білет з фаху спеціальності В 09 Історія та археологія включає чотири питання теоретичного та прикладного спрямування, що відображають основні періоди історичного розвитку України :

1. Питання з давньої та середньовічної історії України.
2. Ранньомодерної історії України.

3. Модерної історії України.

4. Історії незалежної України.

Приклад екзаменаційного білета наведено у Додатку 1.

Оцінювання відповідей вступника (на кожне питання – окремо, максимальна кількість балів за правильну відповідь на одне питання – 25 балів) здійснюється за такими критеріями:

20 – 25 балів – вірна й вичерпна відповідь на поставлене питання, яка відображає глибоке знання понятійного апарату, наукової літератури, уміння аргументувати своє ставлення до відповідних наукових теорій та концепцій;

16 – 19 балів – в цілому правильна відповідь, що відображає володіння матеріалом, але не повна за змістом, або має окремі неточності у формулюваннях, незначні помилки в аргументації;

11 – 15 балів – продемонстровано розуміння основних положень матеріалу, проте відповідь неповна і недостатньо аргументована, є помилки у формулюванні висновків.

1 – 10 балів – часткове висвітлення змісту питань, незадовільне знання понятійного апарату, відсутність уміння аргументування відповідей та висловлення власного ставлення до історичних подій та процесів минулого.

0 балів – неправильна відповідь на питання.

За підсумками вступного іспиту вступник може набрати від 0 до 100 балів включно. Якщо вступник набрав менше 60 балів, то результат вступного іспиту вважається незадовільним.

Вступний іспит до аспірантури перескладанню не підлягає.

3. ПРОГРАМА ПІДГОТОВКИ ДО ВСТУПНИХ ІСПИТІВ.

ДАВНЯ ТА СЕРЕДНЬОВІЧНА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

1. Предмет і завдання курсу «Історія України».
2. Методи історичного дослідження.
3. Періодизація історії України.
4. Первісна доба в Україні.
5. Перші кроки цивілізаційного поступу – трипільська культура.
6. Доба бронзи в Україні.
7. Перші історично відомі народи України раннього залізного віку (кіммерійці, скіфи, сармати).
8. Греко-римські колонії в Північному Причорномор'ї.
9. Кочовики середньовіччя.
10. Питання пошуку прабатьківщини слов'ян.
11. Літописні слов'янські племінні утворення.
12. Сучасне розуміння ролі варягів у формуванні давньоруської державності.
13. Розкрити зміст етнонімів: анти, венеди, склавини, слов'яни, русь, малороси, українці.
14. Ранньослов'янські державні утворення (антський союз, союз дулібів, Куявія, Арт(к)анія, Славія).
15. Виникнення Русі та її перші князі.
16. Зовнішня політика князів Русі.
17. Соціально-економічний розвиток Русі.
18. Правова система в Русі.
19. Прийняття християнства. Його особливості та наслідки.
20. Політичний розвиток Русі-України.
21. Київський князь Володимир Великий. Хрещення Русі.
22. Ярослав Мудрий – видатний політичний діяч Русі.
23. Причини розпаду держави Русі на удільні князівства.
24. Галицько-Волинське князівство.

25. Місце Галицько-Волинського князівства у формуванні державної символіки сучасної України.
26. Монголо-татарське завоювання та його наслідки для України.
27. Культура Русі.
28. Причини втрати української державності в XIV ст.
29. Включення Галичини до складу Польського королівства.
30. Включення Волині, Поділля та Середнього Придніпров'я до складу Литовського князівства.
31. Кревська польсько-литовська унія.

РАННЬОМОДЕРНА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

1. Польська експансія на українські землі в другій половині XIV – середині XVII ст. Люблінська унія та народження Речі Посполитої.
2. Берестейська унія та її наслідки для України. Міжконфесійна боротьба. Братства. П. Могила.
3. Соціально-економічний розвиток України у складі Речі Посполитої.
4. Зародження козацтва та його поділ.
5. Запорізька Січ та її історична доля.
6. Перші козацькі повстання.
7. Причини та характер національно-визвольної війни під проводом Б. Хмельницького.
8. Ліквідація польсько-шляхетського режиму в Україні в 1648–1649 рр. Зборівський трактат. Становлення Української національної держави.
9. Воєнні дії між Україною і Польщею в 1650–1653 рр. Білоцерківський договір. Битва під Батогом.
10. Українсько-московська угода 1654 р., її причини, наслідки та оцінка в історичній літературі.
11. Гетьман І. Виговський. Гадяцький договір. Конотопська битва.
12. Розкол України на Лівобережну та Правобережну. Боротьба П. Дорошенка за незалежність і територіальну цілісність Української держави. Руїна.

13. Поділ українських земель між росією та Польщею. Андрусівське перемир'я. «Вічний мир».
14. Адміністративно-політичний устрій Лівобережжя (Гетьманщини).
15. Гетьманування І. Мазепи. Союз із Швецією.
16. П. Орлик. «Пакти і Конституція прав і вольностей Війська Запорізького».
17. Обмеження російським царизмом автономії України. П. Полуботок. Д. Апостол. К. Розумовський. Ліквідація гетьманства. Знищення російським урядом залишків національної державності в Гетьманщині.
18. Слобідська Україна в другій половині XVII – XVIII ст.
19. Соціально-економічний і політичний розвиток Правобережжя і Західноукраїнських земель у XVIII ст.
20. Соціальні та національні рухи у XVIII ст. на Правобережжі та Західноукраїнських землях. Гайдамаччина. Коліївщина. Опришківство.
21. Поділи Польщі. Загарбання росією Правобережжя, Австрією – західних українських земель.
22. Соціально-економічні процеси в Україні у XVIII ст. у складі Російської імперії.

МОДЕРНА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

1. Політика російського царату на українських землях наприкінці XVIII – першій половині XIX ст.
2. Західноукраїнські землі у складі Австрійської імперії (кінець XVIII – перша половина XIX ст.). Зростання національної свідомості. «Руська трійця».
3. Початки відродження національної самосвідомості українського народу в першій половині XIX ст. Кирило-Мефодіївське товариство – перша українська політична організація.
4. Феномен Тараса Шевченка в історії українства і світової цивілізації.
5. Нищення української культури в Російській імперії. Валуєвський циркуляр. Емський указ.
6. Україна в умовах російських реформ другої половини XIX ст.

7. Політизація національного руху в Галичині (1890–1914 рр.).
8. Україна в роки Першої світової війни.
9. Національно-демократична революція в Україні. Створення Української Центральної Ради. М. Грушевський.
10. Боротьба Центральної Ради за національно-територіальну автономію. I та II Універсали Центральної Ради. Утворення Генерального секретаріату. В. Винниченко.
11. III Універсал Центральної Ради. Проголошення Української Народної Республіки.
12. Війна більшовицької росії проти УНР. IV Універсал Центральної Ради. Проголошення незалежності УНР. Бій під Крутами.
13. Брест-Литовська угода УНР з державами Четверного блоку. Вступ німецьких та австро-угорських військ в Україну.
14. Гетьманська Українська держава П. Скоропадського.
15. Директорія УНР у 1919–1920 рр.: відродження та занепад. С. Петлюра.
16. Західноукраїнська Народна Республіка (ЗУНР). Акт злуки УНР і ЗУНР 22 січня 1919 р., його історичне значення.
17. Підсумки та уроки визвольних змагань українського народу в 1917–1921 рр.
18. «Воєнний комунізм». Соціально-економічна і політична криза початку 1920-х рр. Голодомор 1921–1923 рр. в Україні.
19. Україна в умовах нової економічної політики.
20. Українізація (коренізація). Її суть та наслідки.
21. Насильницька колективізація українського села, методи її здійснення та соціально-економічні наслідки. Голодомор 1932–1933 рр. як геноцид українського народу.
22. Сталінський терор в Україні в 1930-і рр.
23. Радянсько-німецький альянс. Початок Другої світової війни. Приєднання до УРСР західноукраїнських земель. Утвердження на них сталінського тоталітарного режиму.

24. Початок радянсько-німецької війни. Встановлення нацистського окупаційного режиму в Україні.
25. Рух Опору проти нацистської окупації в Україні. ОУН–УПА. С. Бандера.
26. Закінчення Другої світової війни. Демографічні втрати українців у війні.
27. Україна в повоєнне десятиріччя (1945 – середина 1950-х рр.) Голодомор 1946–1947 рр.
28. Посилення репресивного режиму в Західній Україні. Депортація українського населення. Операція «Вісла».
29. Суспільно-політичне та економічне становище України в період хрущовської «відлиги». Шістдесятництво.
30. Наростання кризових явищ у соціально-економічному житті України другої половини 1960-х – середини 1980-х років.
31. Посилення реакції в політичному та національно-культурному житті України другої половини 1960-х – середини 1980-х років. Дисидентський рух в Україні.
32. Політична опозиція 60–80-х рр. в Україні.
33. Україна в період загострення кризи радянської системи 1965–1985 рр.
34. Україна на шляху до незалежності (1985–1991 рр.).

ІСТОРІЯ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ

1. Державна символіка України та її походження.
2. Еміграція українців за кордон. Українська діаспора.
3. Проголошення незалежності України. Формування атрибутів державності.
4. Суспільно-політичне становище сучасної України. Політичні партії та об'єднання.
5. Проблеми реформування економіки.
6. Україна в системі міжнародних відносин в сучасних умовах.
7. Конституція України.
8. «Помаранчева» революція. Президентство В. Ющенка.
9. Міжконфесійні проблеми: історія і сьогодення.